

Inledning

Bolivia är ett land med imponerande kamptraditioner. Nedan publicerar vi artiklar ur tidskriften *Kommentar* från 1971, som behandlar utvecklingen mellan 1952 och 1971.* Dessa texter ger bakgrundsinformation som kan vara bra att känna till när man vill förstå den aktuella utvecklingen (se [Vart går Bolivia?](#)).

I juni 2007
Martin F

Ur tidskriften *Kommentar* nr 9 1971

Bolivia: Den "nationella revolutionens" förfall

I Bolivia har kampen mellan progressiva och reaktionära krafter varit hård under hela efterkrigstiden. I en inledande artikel gör James Petras en analys av perioden från den "nationella revolutionen" 1952, fram till mars 1971.

Artikeln är en förkortad och bearbetad version av "Bolivia between Revolutions" skriven av James Petras i mars 1971, publicerad i *Monthly Review* juni 1971.

Därefter redogör Göran Sallnäs och Felipe Mena för utvecklingen från mars fram till den kontrarevolutionära kuppen i augusti, samt för kuppens in- och utrikespolitiska konsekvenser.

En nationell revolution ägde rum i Bolivia 1952. Den leddes av den revolutionära nationaliströrelsen MNR. (Movimiento Nacionalista Revolucionaria), som hade ett omfattande folkligt stöd. Paz Estenssoro blev den nya regeringens president. Tenngruvorna förstatligades, en omfattande jordreform genomfördes – de större jordegendomarerna exproprierades –, en arbetarmilis bildades, fackföreningar för bönder organiserades, etc.†

Mellan 1952 och 1964, då MNR-regeringen störtades, urholkades emellertid dessa reformer gradvis av en motoffensiv från kontrarevolutionära krafter i och utanför landet.

Först återupprättades, med USAs hjälp, den militära apparaten. Den hade lidit ett förkrossande nederlag mot arbetarna 1952 men aldrig helt förstörts. Nya och gamla officerare rekryterades. De såg i de beväpnade gruvarbetarna ett hot mot sin status och sin makt. MNR-regeringen, som i början försökt balansera mellan olika sociala krafter förlitade sig mer och mer på armen för att genomdriva en alltmer konservativ ekonomisk och social politik.

Vidare ledde den omfattande fördelningen av jord till att de flesta bönder fick leva på egna små improduktiva jordplättar. Inga initiativ togs för att organisera bönderna i större produktionsenheter eller för att tillhandahålla nödvändiga krediter, tekniskt bistånd m m, vilket skulle ha gjort bönderna till en effektiv kraft i den ekonomiska utvecklingen.

MNR kunde nationalisera tenngruvorna utan öppen intervention från USA, eftersom dess ekonomiska intressen inte berördes – nationaliseringarna drabbade bolivianska och europeiska kapitalister. MNR började emellertid gradvis föra en alltmer pro-imperialistisk politik. De

* Utvecklingen i Latinamerika i allmänhet och Bolivia i synnerhet debatterades häftigt i Fjärde Internationalen kring 1970. Se [Den revolutionära vägen för Latinamerika](#) och de två debattinläggen [Argentina och Bolivia - ett bokslut](#) (av Hugo Blanco, Peter Camejo, Joseph Hansen m fl.), samt [Till leninismens försvar - Till Fjärde internationals försvar](#) (av E. Germain = E. Mandel).

† Om 1952 års revolution, se Pierre Broués artikel [Bolivia, 9 april 1952, en bortglömd "februarirevolution"?](#)

internationella organen – som till stor del kontrollerades av USA – utfärdade rekommendationer, vilka accepterades av MNR och tvingades på folket: devalveringar, löne- och prisstopp, eftergifter till utländska företag och liknande.

MNR byråkratiseras

MNR lyckades visserligen bygga upp en stark partiorganisation med många förgreningar. Men det faktum att parti- och regeringsfunktioner sammanföll och att bondeorganisationerna byråkratiserades, ledde till att en ”ny klass” med småborgerliga attityder skapades. Dessa uppkomlingar såg främst till sin personliga karriär och ekonomiska förmåner. Den politiska effekten av den framväxande ”nya klassen” blev en splittring av partiet i flera fraktioner och en omfattande korruption i den offentliga administrationen.

Så länge som MNR hade kontroll över statsapparaten, begränsades möjligheterna för en revolutionär socialistisk kamp dels av organisatoriska och dels av ideologiska faktorer. MNRs organisation sträckte sig ner till varje fackförening och bostadsområde. Det fanns partikadrer på lokal nivå som alltjämt trodde att ledarna en dag skulle återgå till den påbörjade revolutionära politiken. Andra fortsatte att ge sitt stöd åt regeringen i utbyte mot små belöningar. Samtidigt fortsatte MNRs revolutionära nationalistiska retorik att mystifiera massorna. Landsbygdsbefolkningen hade av funktionärerna lurats att tro att varje förändring (antingen åt vänster eller åt höger) skulle innebära att de förlorade sina jordlotter vilka alltmer uppstyckats för självhushållningsbruk. MNR kunde trots sina svek behålla makten med hjälp av sin organisatoriskt och ideologiska apparat, men var för svagt för att kunna stå emot arméns resning 1964.

Barrientos militärdiktatur 1964-1969

En ny konservatism infördes i och med general Barrientos kupp 1964 I stället för att upphäva jordreformen genom att återinsätta de forna jordägarna, uppmuntrade Barrientos nya jordbrukskapitalister: kommersiell produktion i stor skala understöddes, en större klyfta mellan fattigare och rikare bönder främjades. Bondeorganisationernas byråkrater; som tidigare stöddes av MNR, fick nu fördelar och klappar på ryggen av Barrientos.

Eftergifterna till privatkapitalet från USA och Europa ökade och befästes: Barrientos åstadkom ”den sociala fred och den politiska atmosfär” som är nödvändig för att locka utländska kapitalistiska investeringar. Den militanta klassmedvetna delen av arbetarklassen, gruvarbetarnas fackföreningar, förtrycktes hänsynslöst: under åren 1966–1967 dödades hundratals militanta arbetare, tusentals arresterades. De radiostationer, tidningar och den politiska organisation, som gruvarbetarna trots MNR hade behållit togs med regeringens hjälp över av Barrientostrogna arbetare. Den långa natten under Barrientos diktatur (1964-1969) hade en mycket viktig politisk effekt av strategisk betydelse för möjligheten av en revolutionär socialistisk politik: den bröt sönder MNRs organisationsapparat, tvingade många MNR-ledare i exil och undanröjde sålunda MNRs grepp över den folkliga rörelsen. Barrientos ”nationalistiska” ideologi tillsammans med hans USA-vänliga och arbetarfientliga politik försvagade folkets mystifierade tro på ”revolutionär nationalism”. Men Barrientos våldsamt repressiva åtgärder försvagade allvarligt de klassmedvetna politiska organisationernas förmåga att dra fördel av situationen.

Vacklande mellanperiod

I september 1969 omkom Barrientos under ännu oklara omständigheter vid en helikopterolycka. Den mer nationalistiske generalen Ovando tog makten. Han gav arbetarklassen det första tillfället att stärka sina politiska och fackliga organisationer efter repressionen och

försökte i någon mån begränsa den imperialistvänliga politik som förts under tidigare perioder.

Ovandoregeringens ”nationalistiska” politik nådde sin höjdpunkt när den, mycket tack vare den radikale gruvministern Quiroga Santa Cruz, nationaliserade Gulfs oljeanläggningar och återgav arbetarna deras organisations och strejkrättigheter. Liberaliseringen och nationaliseringen skedde mindre på grund av massornas krav än på vänsternationalisternas agerande inom regeringen. Den ”progressiva” perioden under Ovando blev kort. (Se Kommentar 7/70.) Att en högersvängning skedde under regimens sista månader var inte konstigt: Militära Barrientosanhängare ingick i Ovandos regering, och Ovando föll snart undan för dessa reaktionära representanter och tillgodosåg USAs och inhemska affärsintressen.

Ännu en gång blev den ”revolutionära nationalismen” ett försök att balansera mellan å ena sidan borgerligheten och imperialismen å den andra arbetarklassen, för att sedan gå till höger.

Torres blir president. Vänstern splittrad

Ett kuppöversök från höger gjordes i oktober 1970. Det var ett försök att återupprätta polisstatens kapitalism från Barrientos period. Men arbetarklassen mobiliserade sig effektivt och slog tillbaka kuppen. Massrörelsen saknade emellertid en ledning med förmågan att ta makten och uttrycka den socialistiska orientering som finns inom viktiga delar av arbetarklassen. I kampen mot oktoberkuppen, var arbetarklassen och socialistiska grupper utan tvekan i första ledet.

General Torres, som nu tog makten erkände dessa gruppers potentiella makt och erbjöd 50 procent av, regeringsmakten till den marxistiska vänstern. Men splittringen inom denna gjorde att vänstern inte kunde dra fördel av krisen på regeringsnivå. Framför allt begränsade bristen på vapen arbetarklassens möjlighet att ta hela makten i oktober 1970 och återigen i januari och i mars. (Endast två medlemmar i Torres nya regering kunde betecknas som marxister, de övriga som mer eller mindre högermän från MNR och armén. Under trycket från folket bildade Torres den 17 mars 1971 en ny mera vänsterbetonad regering. Reds anm)

Vänsternationalism inom kapitalismen ram

Den teoretiska frågan om ett revolutionärt parti eller ledarskap löstes i praktiken: i brist på båda delarna tvingades den delvis beväpnade och socialistiskt orienterade arbetarrörelsen stödja den vänsternationalistiska delen av armén under ledning av general Torres. Arbetarrörelsen har visat stor mobiliseringsstyrka mot högerorienterade kupper, men, varit för splittrad för att kunna utöva hegemoni över hela samhället. Den ursprungliga segern för Torres grundade sig till stor del på en effektiv generalstrejk som Bolivias LO (Central Obrera COB) utlyst: militären splittrades sedan arbetarnas politiska styrka demonstrerats, den ena fraktionen stödde ultrahögern, den andra general Torres.

Sedan Torres en gång övertygat militärerna att de hade mer att förlora på att förena sig med högern mot arbetarnas generalstrejk än på att arbeta med honom själv, spelade han sina politiska kort så att han befäste sin egen makt. Hans program innehöll de gamla ”revolutionära-nationalistiska” formler i ny tappning. Torres rationaliserade en del av sockerindustrin och förädlingsindustrin för tennmalm, återställde gruvarbetarnas arbets- och levnadsförhållanden till vad de varit före 1965, lovade att ”fördjupa” revolutionen och frigav politiska fångar.

Mars 1971, kuppen förbereds

För att behålla makten och hålla sitt program inom en kapitalistisk ram, förlitar sig Torres på armén och den nationella borgerligheten, till och med medan dessa förbereder kupper mot hans regering. Torres-regeringen är en av de få regeringar i världen som tolererar och

finansierar sin egen undergång. Torres grundläggande svaghet är att han försöker bygga en regering på ett socio-ekonomiskt program ("revolutionär nationalism") som har litet eller inget stöd vare sig bland de politiserande arbetarna eller bland de borgerliga och deras allierade i armén eller i USA-ambassaden.

Den 10 januari i år hotades Torres-regimen av en högerkupp. Tjugotusen gruvarbetare marscherade beväpnade med gevär och dynamit, in i huvudstaden La Paz för att slå tillbaka kuppmaakarna. På Plaza Murillo-torget framför regeringspalatset, skulle president Torres hålla sitt tal till folkmassan. Arbetarna var emellertid inte där för att lyssna till Torres utan för att tala om för honom var de stod. De två mest populära slagorden i demonstrationen var: "Ett beväpnat folk, ett respekterat folk" och "Länge leve ett socialistiskt Bolivia: död åt fascistkuppen!" Torres började sitt tal: "På just denna historiska plats lovade jag mitt folk en folkets regering när jag fick makten den 7 oktober förra året ..."

Arbetarna avbröt hela tiden: "Vapen ja! Löften nej!"

"Som ni vet kommer inte saker till genom mirakel. Bolivias arbetare behöver vapen och verktyg. Men vapen och verktyg måste skaffas. Detta kan ni vara säkra på: allt kommer att komma med tiden."

Arbetarna insisterade: "Socialism". "Med början i morgon", fortsatte Torres, "skall vi träffa ledarna för arbetarna, universiteten, bönderna, och progressiva intellektuella för att studera folkets aktiva deltagande i regeringen. Vi skall skapa en boliviansk, regering för bolivianer."

"Arbetarna till makten" upprepade massan.

Detta historiska möte visade att vad arbetarna beträffar så är socialismen ett omedelbart mål och den "revolutionära nationalismen" har förlorat sitt grepp över dem.

Politiska maktfaktorer:

Gruvarbetarna

Bolivias tenngruvearbetare har Visat sig vara en avgörande kraft vid kritiska historiska tillfällen. De spelar en samlande roll för de fattiga i städerna, industriarbetarna och de radikala studenterna. Medan antalet tenngruvearbetare utgör mindre än fem procent av den totala arbetskraften, än de genom sin strategiska ställning i ekonomin, sin organisatoriska sammanhållning, sin klassmedvetenhet och sin förmåga att sätta i gång andra krafter, en nyckelfaktor i kampen för socialism. Den politiska ledningen för tenngruvearbetarnas fackförbund är därför i hög grad avgörande för den nationella politiken.

I mars 1971 tävlade två huvudriktningar om ledningen i gruvarbetarförbundet: å ena sidan de som på ett eller annat sätt stöder "revolutionär nationalism" – Juan Lechins vänster-nationalistiska revolutionära parti (Partido Revolucionario Izquierda Nacionalista, PRIN) och Bolivias kommunistparti (PCB) – å den andra sidan det trotskistiska revolutionära arbetarpartiet (Partido Obrero Revolucionario, POR) under Escobars och Loras ledning och en mängd olika revolutionära grupper och individer, några av dem anslutna till revolutionära katolska kretsar. Ingen av grupperna vill bli identifierade som regeringsvänliga (sk officialista). Ändå betraktar ledande kommunister inom fackföreningarna revolutionen som en "process" – en reviderad version av den mistrodda uppfattningen om revolution i "stadier". De hävdar att arbetarna i detta stadium huvudsakligen har en "defensiv" roll: fackföreningarna måste försvara Torres mot högern och pressa honom i anti-imperialistisk riktning. I praktiken ställer kommunistpartiet huvudsakligen upp bakom Torres och hans program. Medan det revolutionära arbetarpartiet POR är för en taktisk enhet mot högerkupper, anser det au arbetarklassen måste ingripa aktivt i den politiska kampen genom att bilda en folkförsamling. Partiet är litet men det har en inflytelserik kadergrupp bland tenngruvarbetarna.

Arbetarnas. Landsorganisation i Bolivia (COB) som har intagit en ställning som står mycket nära det revolutionära arbetarpartiets beskriver den politiska situationen på följande sätt i februari 1971: ”rör närvarande är makten i detta land öppet tvådelad. Det tar sig uttryck varje dag och varje timme i ett händelseförlopp, där striden står mellan å ena sidan arbetarna och studenterna, och de privata företagen och gorillorna (militären) å den andra. General Torres reformistiska och vacklande regering är i själva verket fången i denna korseld och oförmögen att definiera sin politiska linje, vilket gör att den i varje fall blir händelsernas fånge...”

Bönderna

Bönderna har inte sedan 1952 spelat en ledande roll i politiken. De har snarare dominerats av de politiska makthavarna, vilka dessa än må ha varit. Ledarna för böndernas fackförening i Cochabamba har i tur och ordning stött Estenssoros MNR-regering före 1964 och sedan Barrientos', Ovandos och Torres' regimer. Till antalet utgör bönderna en majoritet av den ekonomiskt aktiva befolkningen. De flesta bönder har sedan de en gång erhöll jord i början av 50-talet varit händerna på de lokala bondeledarna (av vilka många inte är bönder i egentlig mening) som står i ett beroendeförhållande till regeringsfunktionärerna. Böndernas landsomfattande fackförbund är officiellt för pakten mellan bönderna och militären. I vissa områden har bönderna emellertid mobiliserats mot den rådande ordningen, såväl av högern som av vänstern. I Santa Cruz, den nyrika och dynamiska regionen i söder, har den lokala borgerligheten och militären organiserat bönderna, särskilt de framgångsrika mellanbönderna. Upproret i Santa Cruz i mars 1971 var till stor del en produkt av en högerorienterad bonderörelse ledd av den lokala borgerligheten.

Det ”oberoende bonde-blocket” är den största vänsterorienterade organisationen och har tagit ställning för socialismen. Men den representerar mindre än tio procent av bönderna. Viktigare ändå är au flera tusen nybyggare (solonos), huvudsakligen f d gruvarbetare och arbetslösa som bedriver jordbruk intill Bolivias östra gräns, nyligen har bildat en fackförening och kraftigt har förespråkat en arbetarnas och böndernas regering som en grundval för socialism.

Med tanke på det ojämna förhållandet mellan arbetarnas och böndernas politiska utveckling är det en allmän uppfattning inom den revolutionära vänstern att det är arbetarna som först måste ta makten och först därefter försöka vinna över bönderna.

Universitetet och kyrkan: Den socialistiska revolutionens nya bundsförvanter?

Ända till för två år sedan visade de största studentorganisationerna och huvuddelen av studenterna mycket litet intresse för en social revolution. Tvärtom hade studenterna deltagit i arbetarfientliga rörelser. De kristligt-demokratiska studenterna var den största politiska kraften men medan de i ord stödde en social omdaning, visade de inget större intresse av att krossa kapitalismen.

Men Che Guevaras död (1967) och gerillarörelsens moraliska exempel satte i gång en allvarlig diskussion bland studentgrupper, särskilt bland de kristligt-demokratiska grupperna. En mycket snabb radikaliserings ägde rum. Det kristligt-demokratiska partiets studentavdelning splittrades och den radikalare delen gick vidare till att förse Che Guevara-gerillans efterföljare den sk Teoponte-gerillan med majoriteten av dess medlemmar. Denna gerillagrupp började sin verksamhet i juni 1970.

Under tiden lyckades en omfattande reformrörelse inom universitetet under ledning av revolutionära socialister åstadkomma förändringar i administrationen, lärarekryteringen och kursplaner och, viktigast av allt, en omvärdering av universitetens förhållande till klasstrukturen. Denna process har lett till att arbetaruniversitet har bildats och till närmare kontakter mellan studenter, arbetare och bönder.

Radikaliseringen vid universitetet och dess nära förbindelser med arbetarrörelsen har lett till flera viktiga gemensamma aktioner. Studenter och arbetare har tillsammans deltagit i massmobiliseringen mot kuppöversök från högergrupperna och de har deltagit på jämlik basis i ledningen (Comando Popular) för massornas kamp. De gemensamma arbetar- och studentaktionerna, har efter gerillagruppernas misslyckande bidragit till att övertyga studenterna om att teorin om ett gerillacentrum (som grundar sig på det kubanska exemplet, där de väpnade aktionerna utgår från en plats på landsbygden) är ineffektiv och att väpnad masskamp är enda möjligheten. Universitetet utgör alltså nu ett nytt och möjligen betydelsefullt bidrag till gruv-arbetarnas kamp för socialism.

Den katolska kyrkan i Bolivia är splittrad. De mer konservativa grupperna uttrycker sin anti-socialistiska målsättning i dagstidningen *Presencia*, medan de vänsterorienterade prästerna, särskilt ISAL-gruppen (Kyrka och Samhälle i Latinamerika), öppet har deklarerat sitt stöd för en socialistisk revolution.

Militärens roll

Armén är uppdelad i tre grupper: ungefär 40 procent stöder Torres, omkring 40 procent är i olika grad i opposition och ungefär 20 procent (mest yngre officerare) stöder en något radikalare politik så länge den inte berör arméns struktur. På det hela taget är armén ett instrument för USAs och Bolivias borgerliga politiker och djupt fientlig till arbetarklassen. Torres är lojal med militären som institution och har varit ovillig att göra utrensningar, tom i uppenbara centra för konspiration och omstörtning inom militären. Endast efter större väpnade sammanstötningar har Torres "pensionerat" eller skickat militära motståndare utomlands (som militärattachéer).

USA-imperialismen under Torres-regeringen

USAs affärsmän och politiker förlorade en säker bundsförvant med Rene Barrientos död. Sedan dess har USAs politik växlat mellan defensiv och offensiv taktik. Nationaliseringen av Gulf tvingade USA till en defensiv hållning: påtryckningar gjordes men beslutet stod fast. Därefter ändrades med avsevärd framgång dess krav till att gälla "lämplig" kompensation. Dessutom hade högerkuppen i oktober 1970 stöd från USAs affärsintressen och ambassad.

Med Torres som president har USA anpassat sig till den "nya realiteten" på två sätt: dels genom att arbeta med "utvecklingsteoretikerna" och militären inom regeringen för att begränsa förändringarna, dels genom att hålla kontakten med högerorienterade affärsgrupper, bondeorganisationer och militära klickar som planerar att störta Torres och återinföra en polisstat i Barrientos stil.

Gerillarörelsen och den bolivianska revolutionen

Trots att de två gerillarörelserna i Bolivia – gruppen från 1967 som leddes av Che Guevara, och Teopontegruppen som leddes av Chato Peredo 1970 – besegrades militärt, hade de som tidigare nämnts betydande indirekta effekter. Delar av armén började utarbeta ett "nationalistiskt" program för att fånga upp det ökande trycket från befolkningen, särskilt eftersom nordamerikaner så öppet ledde antigerrilla-operationerna.

Teoponte-gerillan började verka samtidigt som Ovando svängde åt höger. Gerillans misslyckande (några dödades, andra gick i exil, andra dog av svält i djungeln) och den framgångsrika massiva mobiliseringen mot fascistiska kuppöversök övertygade militanta revolutionärer om att vägen till revolution i Bolivia ligger i en kombination av massmobilisering och väpnad kamp. "Om de hundra eller så väpnade gerillasoldaterna hade varit i La Paz i oktober, i stället för att gå vilse i djungeln, så hade kanske revolutionen inte slutat med Torres", sade en bror till en av de döda gerillasoldaterna till mig.

Gruvbolagen och kontrarevolutionen

1969 kom mer än 80 proc av Bolivias exportintäkter (totalt uppgick dessa till 174 milj \$) från försäljning av, i huvudsak obearbetade, malmer. (Se karta. Malmförande område streckat.)

Viktigast av dessa är *tenn*. Bolivia var 1970 nummer två av världens tennproducerande länder, med en årsproduktion på 30,1 tusen ton. (Ledande var Malaysia med 73,8 tusen ton.)

Vad gäller brytning av antimon intar Bolivia andra platsen, här efter Sydafrika. Deras brytning 1970 var 17 092 respektive 14 520 ton. Antimon används främst till bilbatterier. Konsumtionen är därför starkt beroende av efterfrågan på bilar. Den vikande konjunkturen för den kapitalistiska bilindustrin har drabbat antimonproducenterna hårt.

Andra viktiga mineraler är koppar, zink och wolfram.

Monopolens makt

Konsumenter av Bolivias malmer är i huvudsak de ledande imperialistländerna: USA, Japan, Västtyskland och Storbritannien. De stora gruvmonopolen i dessa länder kontrollerar också förädlingsindustrin, samt handeln med och marknadsföringen av metaller.

Vidare har de monopol på tekniskt kunnande (s k know-how) samt kontrollerar tillgången på maskinell utrustning och reservdelar till gruvindustrin. De har därigenom ett stort inflytande över den ekonomiska och politiska utvecklingen i Bolivia.

Monopolen demonstrerar sin makt

Ett exempel på hur monopolen utnyttjar sin makt är den bojkott de internationella uppköparna riktade mot Bolivias zinkproduktion 1971, som ett svar på nationaliseringen av United Steel och Engelhard Minerals & Chemicals Corporations stora zink- och blygruva, den s k Matildegruvan. (Se Kommentar 7/71.)

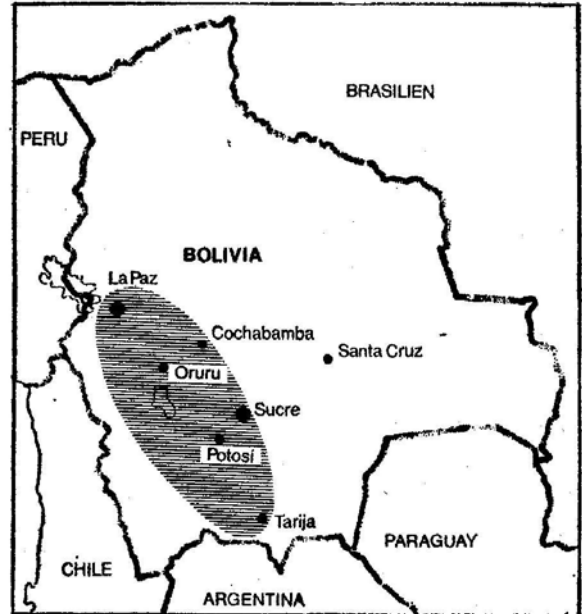
Försök att bryta beroendet

Torresregimen gjorde under sin tid vid makten flera försök att bryta detta beroende. 1970 återupptog den de diplomatiska förbindelserna med de socialistiska länderna i Östeuropa, delvis för att få till stånd en handel med dessa. Vidare sökte den hjälp från dessa för att utveckla förädlingsindustrin. Så hade den t ex ingått avtal med Tjeckoslovakien om att uppföra ett antimonsmältverk under 1972. Dessutom fanns planer på att mede sovjetisk hjälp bygga upp ett zinkraffinaderi.

September 1971: ”Bolivia öppet för investeringar”

Dessa försök har nu omintetgjorts av Banzers fascistiska regim. Den har helt brutit med Torres linje, I stället inbjuder den det utländska kapitalet att på förmånliga villkor investera i Bolivia.

Så har regimen t ex uppmanat de stora gruvmonopolen att lämna in anbud på rika, hittills outnyttjade fyndigheter av järn- och manganmalm vid Mutun nära gränsen till Paraguay och Argentina.

Några veckor efter kuppen intervjuades landets nye gruvminister av en amerikansk facktidsskrift och yttrade då följande:

”Bolivia är ett land känt för sina mineraltillgångar. Vad vi nu måste göra är att börja utnyttja dessa rikedomar. Dom får inte ligga outnyttjade längre.” (För att åstadkomma detta krävs kapital och tekniskt kunnande som saknas i Bolivia. Anm Metals Week.)

”Vi kommer att vara generösa mot utländskt kapital” samt, ”Vi föredrar en öppen politik där alla kan delta och lämna anbud. Vår avsikt är att handla så snabbt som möjligt, etablera industrier, dra till oss kapital för en snabb utveckling. Vi hoppas att kapitalet i väst förstår detta och att det nu finns effektiva garantier för deras investeringar här.”

Källor:

Background Notes: Bolivia. US Dept of State, 1970

Metal Statistics 1970

Metals Week 13. 9. 71

Mining Journal, Annual Review 1971

Mining Yearbook 1970

Bolivia. September 1971: Reaktionen tar makten

Av Göran Sallnäs och Felipe Mena. GS och FM är aktiva i Kommentars Latinamerikagrupp.

I januari 1971 gjorde dagens kuppresident överste Hugo Banzer ett första misslyckat försök att störta Torres. I början av mars ledde arméenheter i Santa Cruz 2 000 bönder i ett regeringsfientligt upprorsförsök. I mitten av juni avslöjade inrikesministeriet att vissa av MNRs ledare tillsammans med USAs ambassad höll på med kupplaner. Den 22 juni gjorde Banzer och vissa officersgrupper ytterligare ett misslyckat statskuppörsök. Banzer som tillbringat ett halvår i exil i Argentina som ett resultat av kuppörsöket i januari, ledde det USA-tränade Rangerförbandet i Santa Cruz mot regeringen.

Dåvarande inrikesministern förklarade i en intervju med en korrespondent från Prensa Latins att ett bolivianskt Playa Giron (det USA-organiserade invasionsförsöket på Kuba 1961) snart var att vänta: ”MNR, Falangen (ett fascistorienterat parti) och de avskedade militärerna (bl a Banzer) planerar att sätta igång kuppen från Brasilien och Paraguay, förmodligen i Santa Cruz. Om den begränsas till Santa Cruz, kommer fascisterna att sätta upp en provisorisk regering och begära en intervention från Brasilien – som gladeligen kommer att verkställa den – för att göra Santa Cruz till ett Katanga och för att kunna ockupera landet.” (Latin American Roundup 27.8. 71)

Folkförsamlingen – folkets röst

Torres motsatte sig under våren de allt eftertryckligare kraven på att en folkförsamling med lagstiftande befogenheter skulle bildas. Hans rädsla för arméns reaktion var uppenbar. I sitt försök att förhåla, kritiserade Torres den planerade folkförsamlingen bl a för att det pro-imperialistiska MNR skulle få representeras i församlingen. Den revolutionära vänstern försvarade sig med en betydelsefull del av arbetarklassen i La Paz fortfarande betraktade sig som en del av MNR och att det enda sättet att bryta MNR-ledarnas inflytande var att ta med dess fackföreningsrepresentanter i folkförsamlingen.

Men arbetarna och studenterna fort satte planeringsarbetet trots Torres motstånd. I juni ockuperades parlamentet (som varit stängt sedan 1964) av drygt 200 delegater, som representerade fackanslutna arbetare (132), bönder (23 – alltså mycket underrepresenterade),

tjänstemän, studenter och intellektuella (53) och olika vänsterpartier (13). Regeringen blev nu för att kunna hålla sig kvar vid makten tvungen att acceptera att folkets representanter skulle få diskutera landets framtid i parlamentet, men folkförsamlingen fick endast en rådgivande funktion. Reaktionen började tala om röda sovjeter.

Delegaterna sammanträdde bara under tio dagar. Arbetet skulle sedan fortsätta i olika kommissioner ute ilandet tills man skulle återuppta arbetet i folkförsamlingen i september eller oktober.

Vid den första sessionen antog församlingen ett dokument, som sade att församlingens mål var ”att nå nationell frigörelse och att införa socialism i Bolivia”. Eftersom en högerkupp ansågs överhängande vidtog församlingen också vissa förberedelser. ”Det har redan beslutats, att om en kupp äger rum, kommer Bolivias folk att inleda en generalstrejk på obegränsad tid. Denna kommer att inkludera övertagandet av fabriker, gatorna, radiostationerna och andra massmedier, liksom den övriga taktiken som folkförsamlingen antagit?” (Gruvledaren Filemon Escobar i samband med ett delegationsbesök från folkförsamlingen under 26-julifirandet på Kuba, *Granma* 15.8.1971)

Redan tidigare hade för övrigt Landsorganisationen (COB) sänt ut instruktioner om att upprätta en beväpnad milis. (*Guardian* 14.7.71)

Folkförsamlingen hade också beslutat om arbetarrepresentation i det statliga gruvbolaget COMIBOLs administration, att undersökningar skulle inledas mot de personer som varit ansvariga för brott mot arbetare, bönder och studenter – speciellt för de omfattande massakrerna på gruvarbetare 1965 och 1967 – och att diplomatiska, ekonomiska och kulturella förbindelser skulle upprättas med Kuba, Chile och Folkrepubliken Kina.

Folkförsamlingens beslut att upprätta en beväpnad folkmilis och att etablera förbindelser med bl a Kuba, tycks kuppmaakarna ha uppfattat som speciellt hotfulla och därför påskyndat den kommande utvecklingen. (*Le Monde* 28.8.71)

Det fanns också vissa motsättningar inom folkförsamlingen. De prokinesiska krafterna ansåg t. ex att man omedelbart skulle stötta Torres bl a genom att stöda de bönder i, Santa Cruz, som med den reaktionära arméns hjälp ockuperat jord och vänt sig mot Torres. Men detta förkastades av bl a det Moskvaorienterade kommunistpartiet och trotskisterna, eftersom de anser att industri- och gruvarbetarproletariatet är den enda sant revolutionära kraften i dagens Bolivia. Den gamla motsättningen mellan bönderna och arbetarna aktualiserades därigenom.

Andra kontroversiella frågor var t ex om arbetarna skulle ha majoritet eller lika många röster som staten i gruvbolaget COMIBOLs styrelse (förslaget om lika många röster vann) och om det skulle räcka med 5 000 namnunderskrifter från en organisation för att bli representerad i folkförsamlingen. Detta förslag avslogs dock. (*Rouge* 5.9.71)

Statskuppen

Det uppror, som ledde till president Torres fall, inleddes av det USA-tränade Rangerförbandet i Santa Cruz den 19 augusti. Beslutet att inleda resningen påskyndades förmodligen av att överste Banzer och några andra officerare hade arresterats några dagar tidigare. Arbetare och studenter började nu alltför sent att utbilda militärkommandon. De krävde vapen av Torres. Denne tvekade. Fortfarande. Från högkvarteret i Santa Cruz gick telefonerna nu varma i försöken att få över andra enheter på rebellsidan. Denna gång lyckades det bättre än tidigare. Enligt officerare i Cochabamba gällde det nu att ”stoppa infiltrationen av kommunistiska legoknektar i landet.” (*DN* 21.8.71)

Lördagen den 21 augusti demonstrerade omkring 50 000 arbetare och studenter i La Paz sitt stöd för Torres. När denne i sitt tal till folket lovade att ”beväpna en folkarmé för att stoppa

det fascistiska upproret”, svarade folket: ”Mera handling! Mindre snack!” (DN 22.8). Den civila milisen i La Paz utrustades med 1 800 gammalmodiga mausergevär och en handfull patroner. (DN 23.8) Arbetarna beväpnade sig dessutom på gammalt känt manér med dynamitpatroner. Men vad hjälpte det mot arméns kulsprutor, bazookas, stridsvagnar och bomber!

Avgörandet kom, när överbefälhavaren den 22 augusti lät meddela att Torres saknade generalstabens stöd och uppmanade honom att gå. Överste Rubén Sanchez’ förband var den enda delen av den egentliga armén som hela tiden stödde Torres. Vid Sanchez sida kämpade också massor ”av arbetare och studenter. Samtidigt som flygvapnet gick till angrepp och stridsvagnar körde upp mot presidentpalats” tog Torres sin tillflykt till den peruanska ambassaden. Arbetare och studenter fortsatte att kämpa emot ända till dess att motståndet krossats med hänsynslös brutalitet. Dagen därpå föll det sista fästet, universitetet i La Paz, efter en fruktansvärd terrorbombning.

Kuppmakarna

I sina försök att störta Torres regering enades tre gamla dödsfiender: armén, den fascistiska Falangen och det korrumperade MNR.

Bolivias nye president *Hugo Banzer* är mannen som från sin exil i Argentina planerade kuppen. Han har bl a tränats på USAs bas i Panama, ”vidareutbildats” i Fort Hood i Texas, och genomgått kurser i Brasilien och Argentina. Dessutom har han varit boliviansk militärattaché i Washington i två år. Också avslöjande är följande uttalande av Banzer: ”Vi kan inte lova någonting annat än att här skall bli lugn och ordning. Låt oss glömma det förflutna! Låt oss skapa den stora bolivianska familjen! Låt oss glömma alla skillnader mellan fattiga och rika! Det viktigaste är ett stort och nytt fosterland utan inre stridigheter.” (AB 30.8)

Överste *Andres Selich* var en av ledarna för rebellregeringen i Santa Cruz. Selich kallas ibland Che Guevaras bödel. Översten som är den nye inrikesministern har förklarat att ”en bra kommunist är en död kommunist”. (AB 23.8)

En boliviansk journalist har berättat följande: ”De sa att jag sköt nio studenter”, kommenterade inrikesministern överste Selich med ett sadistiskt leende till en grupp vänner. ”Det är inte sant. Jag sköt 17 och jag tänker inte sluta med mindre än 500.” Det hade nämligen gått rykten om att nio personer mördats vid universitetet i Santa Cruz. I själva verket var det 17. (*Latin American Roundup* 7.9.71)

MNR (om detta se sid 28) är en del i den nu styrande reaktionens oheliga allians. Expresident Paz Estenssoro, som 1964 avsattes av militären, har nu återvänt från sin exil i Peru för att samarbeta med den. Ovandoregeringens inrikesminister Arguendas anklagar både Estenssoro och ledaren för MNRs högerfraktion – nuvarande arbetsministern – samt överste Selieb för att arbeta för CIA (*Le Monde* 26.8.71)

Den tredje parten i treenigheten, *La Falanga Socialista*, bildades 1937 med Francos fascistiska falang som förebild. Partiet representerar småborgerligheten och har försökt kanalisera olika sorters missnöjesyttringar. Så kom de t ex i direkt konflikt med MNR i samband med jordreformen 1962, då falangen representerade de exproprierade jordägarna. Partiet har haft omfattande stöd i La Paz och i Santa Cruz-området.

Alliansen har redan börjat knaka i fogarna. Således har en fraktion från MNR krävt att partiet ska ta avstånd från arméns bestialiska framfart i samband med kuppen och att MNR ska lämna regeringen.

Utländsk inblandning

48 timmar innan kuppen anmodade USAs ambassad sin personal och sina landsmän i La Paz att lagra mat och att inte gå ut under de kommande dagarna. Enligt Washington Post den 29 augusti, hade den amerikanske flygmajoren Robert J Lundin – han hade till uppgift att träna piloter – försett Banzer med det radiosystem som han förfogade över.

Under det senaste OAS-mötet sade USAs utrikesminister Rogers till sin bolivianske kollega: ”Ni har gått för långt. Jag måste tala för er att vi har för avsikt att störta Torres.” Han fick till svar att USA var lite efter sin tid eftersom den amerikanska ambassaden inte längre regerade Bolivia. (*Guardian* 8.9.71)

Men, enligt *Le Monde* den 26 augusti, visade sig personal från USAs ambassad så sent som i juni delta i kupplaner mot Torres och den amerikanska ambassadören i Bolivia, Ernest Siracusa, anses ha varit chef för CIA i Peru. Dessutom utlovar Bolivias nye finansminister i sin första deklARATION att man ska se över reglerna för det utländska kapitalet för att erbjuda det ”större garantier” (*Le Monde* 25.8.1971)

Det förtjänar också att framhållas att Torres-regeringen i maj utvisade den amerikanska fredskåren och att USA före kuppen stod i begrepp att lämna sin militärbas i Bolivia – ”lilla Guantánamo” – därtill nödd och tvunget.

Att Brasilien spelat en betydelsefull roll i kuppen tycks vara helt klart. Som tidigare framgått av ett citat av den f d inrikesministern var regeringen medveten om detta. Den förre gruvministern Quiroga Santa Cruz säger sig också ha bevis för detta. Enligt uppgifter i den argentinska tidningen *Opinion* genomgick 8 000 bolivianer militärutbildning i Brasilien.

Det framstår helt klart att kuppen planerades från Argentina. Sedan januari vistades Banzer där och han gjorde ideliga resor över gränsen. F d gruvministern hävdar bestämt att det var Argentina och Brasilien som med stöd från USA iscensatte kuppen.

Oppositionen

Alla visste att en statskupp var överhängande. Varför började representanterna i folkförsamlingen inte på allvar att organisera det militära motståndet? Det var ju också klart att det var högst osäkert om Torres skulle ge dem vapen i en krissituation.

Den nybildade *revolutionära fronten*, som förenar de socialistiska, kommunistiska och trotskistiska partierna, menar att sekterism inom folkförsamlingen förhindrade bildandet av en front mot det fascistiska upproret. (*Le Monde* 29-30.8.71)

Den chilenska oberoende vänstertidningen *Clavin* säger så här: ”I praktiken övergick folkförsamlingen till en klubb, fylld av vackra men tomma ord. Varför satt inte församlingen i Oruro (ett gruvcentrum) och organiserade gruvarbetarna politiskt? Församlingen stannade kvar i La Paz isolerad från massorna.” (*Latin American Roundup* 27.8.71)

Enligt *Le Monde* den 28 augusti har ungefär 500 fackliga och politiska ledare gått under jorden. Förmodligen finns bland dem de mest framträdande personligheterna från den tidigare *folkförsamlingen*. I vilken utsträckning regeringens klappjakt på dessa har givit resultat är obekant. Det vore naturligt att tänka sig att de, i den mån de ännu är i frihet, håller på att organisera sina sympatisörer militärt. För den erfarenheten måste de ha dragit, att de i framtiden måste förlita sig på sina egna krafter och verka utifrån det.

Som tidigare nämnts har det bildats en *revolutionär front* av de socialistiska, kommunistiska och trotskistiska partierna. I ett dokument säger de att den enda vägen till socialism går över väpnad kamp.

Det är inte bekant, om *Den nationella befrielsearmén (ELN)*, en fortsättning på Che Guevaras och Chato Peredos Teoponte-gerilla på något sätt ingår i fronten.

Ledare för *studentorganisationen* har i en i och för sig inte speciellt militant deklaration värdjat till vänstern att enas och "kämpa för nationell befrielse och socialism". (*Le Monde* 28-30.8.71)

Torres kan knappast räkna på fackföreningarnas och studenternas stöd i fortsättningen. Visserligen har han sagt: "Vi har förlorat första slaget ... Men vi skall vinna det andra och den gången skall vi besegra imperialismen, reaktionen och fascismen." Detta kommer säkert att ske så småningom. Dock knappast genom en avgörande insats från *Torres* sida.

Rubén Sánchez, befälhavare för de under striderna heroiskt kämpande Coloradoförbanden, tycks idag vara den av *Torres* män som är populärast. Möjligen kan han komma att spela en roll i framtiden, trots att han är i exil i Peru.

Kuba har redan utlovat stöd för en väpnad kamp: "Det är vår plikt som revolutionärer och det är den internationella revolutionära rörelsens plikt att ge moraliskt och materiellt stöd åt de bolivianska revolutionärer som kämpar för frihet." (*Granma* 5.9.71)

Regis Debray beskriver den nuvarande situationen i Bolivia så här i en intervju med *Prensa Latina*: "En historisk period är avslutad i Bolivia. Pamfletternas, talens, studiekommittéernas och de sekteristiska överenskommelsernas tid är förbi. Nu börjar en period av folkets krig. Detta är inte rätta tidpunkten att tala. Detta är tidpunkten att vara beredd. Alla kampmetoder är riktiga bara de bidrar till att utveckla väpnade konflikter på alla fronter." (*Latin American Roundup* 27.8.71)

Banzers vänner

Följande länder erkände inom tio dagar den fascistiska regeringen:

Argentina, Brasilien, Paraguay (enligt flera rapporter inblandat i kuppen), Uruguay, Spanien, Israel, USA och Storbritannien.

Israels snabba erkännande är intressant. För inte så längesedan avslöjades att ett flertal bolivianska officerare varit inblandade i vapensmuggling till Israel. Ett flertal mord har förekommit i samband med denna affär: på dåvarande president Barrientos, bondeledaren Jorge Soliz, chefredaktören för tidningen Hoy, Alfredo Alexander, samt Bolivias generalkonsul

Hamburg, Roberto Quintanilla,

Källor: *Le Monde* 28.8.71, 31.8.71, *AB* 2.4.71.